

História mesta Spišská Belá

Samuel Weber (Martina Remiášová - Milan Vdovjak)

Monografie o obciach sú síce niekedy zaujímavým zdrojom informácií pre skúmanie komunálnej politiky, ale napriek tomu nebývajú bežným predmetom záujmu recenzentov odborných či dokonca vedeckých časopisov. Dôvodom je predovšetkým skutočnosť, že prinášajú len informácie, ktoré sú i tak viac či menej odbornej verejnosti dostupné a z vedeckého hľadiska neprinášajú veľa nového poznania.

Ak sme sa rozhodli urobiť výnimku a recenzovať publikáciu História mesta Spišská Belá, viedlo nás k tomu niekoľko dôvodov. Predovšetkým ide v jadre o históriu, ktorú jej autor spísal a publikoval pôvodne (ako Geschichte der Stadt Béla - Ein Betrag zur zipser and vaterländischen Geschichtsforschung, Igló 1892) ešte pred takmer 130 rokmi. Týmto autorom bol Samuel Weber, civilným povoláním farár evanjelického a.v. zboru v tomto meste, ale svojimi záujmami prekračujúci hranice mesta, profesie i vierovyznania: autor takmer 40 knižných a stoviek časopiseckých publikácií, člen viacerých historických a iných vedeckých spolkov, mestský a župný funkcionár, rytier Rádu Františka Jozefa I. atď. - ako o tom hovorí aj slovenská (a ešte viac maďarská) Wikipédia ale aj iné početné encyklopédie. Do rúk na nám dostáva jeho dielo, ktoré už pri svojom vzniku spĺňalo nielen dobové kritériá vedeckosti, ale spĺňa ich aj dnes. Navyše prichádza nám do rúk nielen mimoriadne kvalitne preložené, ale vybavené obsiahlym vedeckým aparátom, na ktorom sa podieľal nielen editori ale aj tri desiatky ďalších graduovaných a entuziastických spolupracovníkov ako spoluautorov, spoluprekladateľov, odborných garantov, recenzentov, kartografov, fotografov, zahraničných konzultantov atď. Výsledkom je priam monumentálne pôsobiaceho dielo, v ktorom je Weberov pôvodný text doplnený stovkami aktualizujúcich resp. zo súčasného hľadiska poznania upresňujúcich poznámok pod čiarou, početných máp a samozrejme i registrov a bibliografického aparátu. Laického ale aj náročnejšieho čitateľa zaujme bohatstvo doplňujúcich historických reprodukcí, fotografií a doplňujúcich textov, vytvárajúcich z publikácie priam hypermediálny artefakt.

Jadrom publikácie pritom ostáva pôvodný (farebne odlišný) Weberov text, ktorý je pre nás okrem iného bohatý žriedlom autentických historických a dnes už len ťažko (ak vôbec) dostupných reálií, týkajúcich sa nielen polohopisných, prírodných a klimatických pomerov (napr. aj o rastlinách, ktoré sa dnes už v chotári mesta nevyskytujú), vlastnej historiografie mesta, územných pomeroch, mravoch a obyčajoch tohoto kedysi prevažne nemeckého spišského mesta atď.

Z nášho hľadiska sú najzaujímavejšie desiatky veľkoformátových strán tretej kapitoly, nazvanej Pôvod a politické usporiadanie mesta, s podkapitolami Voľba richtárov, ostatných

úradníkov a služobných, ako aj ich príjmy, Jednotliví richtári a úradníci, ako aj udalosti, ktoré sa stali počas ich úradovania a Mešťania a nemešťania. Najmä táto kapitola prináša okrem historiografických faktov aj početné judikáty a iné rozhodnutia orgánov mesta, informácie o konštituovaní a pôsobnosti týchto orgánov ako aj jednotlivých predstaviteľov mestskej samosprávy a ich odmeňovaní (vrátane babíc, strážnikov, mestských šarhov, strážcov veže, atď.) a o procedurálnych postupoch ich činnosti a interných predpisov ktoré tieto postupy upravovali a pod. Podrobné sú aj informácie o starších praktických podobách uplatňovania saského mestského práva (Willkür der Sachsen, Sachsenspiegel), realizácii volieb orgánov, zloženia týchto orgánov, o vzťahoch mesta s orgánmi provincie a s centrálnymi orgánmi štátu, o rôznych mestských poplatkoch a sankciách, o dodržiavaní poriadku v meste, o privilégiách mešťanov a postavení nemešťanov, ale aj rôzne štatistiky, rozpočty mesta atď., dnes už prakticky nedostupné. Zaujímavá je aj ďalšia kapitola, nazvaná Kultúrne ustanovizne, zaoberajúca sa nielen konfesijnými ale aj mestskými ustanovizňami (školami, chudobincom a pod.), ako aj nasledujúca kapitola Zamestnanie obyvateľov s bohatstvom údajov nielen o cechoch ale aj o celej miestnej ekonomike, a v jej rámci napríklad aj rozsiahla analytická podkapitola o dani z majetku a o rozpočtoch mesta (už v ďalšej kapitole). Osmá kapitola o "starých a nových spolkoch", prináša zase autentické svedectvo o rodiacej sa buržoáznej občianskej spoločnosti.

Pramene, ani dnešným historikom už neodstúpné, sú takto vo Weberovom diele sprístupnené s vedeckou presnosťou, poskytujúce súčasným aj odborným záujemcom nielen o komunálne dejiny, ale aj o širší kontext vývoja miestnej samosprávy či komunálnej ekonomiky na našom území veľmi vzácny a pozoruhodný zdroj informácií.

Adresa autora

Samuel Weber, editori Martina Remiášová a Milan Vdovjak
História mesta Spišská Belá
Vydal: Belianky, o. z. Spišská Belá
Rok vydania: 2020, počet strán: 351
ISBN 978-80-972249-1-2

Recenzent

doc. PhDr. Ing. Stanislav Konečný, PhD., MPA
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Fakulta verejnej správy
Popradská 66, 040 01 Košice
E-mail: stanislav.konecny@upjs.sk